

POSTANOWIENIE

Dnia 24 maja 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marta Romańska (przewodniczący)
SSN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)
SSN Wojciech Katner

w sprawie z powództwa A. M.
przeciwko Skarbowi Państwa – Zakładowi Karnemu w P.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 24 maja 2012 r.,
zażalenia powoda
na postanowienie Sądu Okręgowego
z dnia 16 listopada 2011 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania zażaleniowego.**

Uzasadnienie

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 16 listopada 2011 r. Sąd Okręgowy odrzucił skargę kasacyjną powoda wobec nie uiszczenia opłaty sądowej.

Sąd wskazał, że powód reprezentowany przez adwokata z urzędu, wniósł skargę kasacyjną nie uiszczając należnej opłaty sądowej, wobec czego jego pełnomocnik został wezwany do opłacenia skargi w terminie tygodniowym pod rygorem jej odrzucenia. W zakreślonym terminie pełnomocnik złożył wniosek o zwolnienie powoda od kosztów sądowych, nie załączając oświadczenia o stanie majątkowym powoda, lecz powołując się na takie oświadczenie złożone przed Sądem pierwszej instancji i wskazując, że sytuacja powoda, odbywającego długoletnią karę pozbawienia wolności, nie uległa zmianie. Powyższy wniosek został zwrócony zarządzeniem z dnia 20 października 2011r. na podstawie art. 102 ust.4 u.k.s.c., a pełnomocnik powoda został wezwany do uiszczenia należnej opłaty od skargi kasacyjnej w terminie tygodniowym, pod rygorem odrzucenia skargi. W terminie tym pełnomocnik powoda ponownie złożył wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, dołączając oświadczenie o stanie majątkowym powoda.

Sąd Okręgowy uznał, że złożenie kolejnego wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych nie wstrzymało biegu terminu do uiszczenia opłaty sądowej z uwagi na wcześniejszy zwrot wniosku o zwolnienie od kosztów, a ponieważ należna opłata, mimo wezwania, nie została uiszczona, odrzucił skargę kasacyjną na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.

W zażaleniu na powyższe postanowienie pełnomocnik powoda zarzucił naruszenie art. 398⁶ § 2 i art. 130 § 2 k.p.c. oraz art. 102 u.k.s.c. przez przyjęcie, że zwrócony wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych wywołuje takie skutki jak odmowa zwolnienia od kosztów i odrzucenie skargi kasacyjnej bez uprzedniego rozpoznania wniosku o zwolnienie powoda od kosztów sądowych złożonego w czasie biegu terminu do uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej.

Wnosił o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Pozwany Skarb Państwa w odpowiedzi na zażalenie wnosił o jego oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z uwagi na to, że rozpoznawana sprawa została wszczęta w dniu 21 lipca 2010 r., a więc po wejściu w życie (z dniem 1 lipca 2009 r.) ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 234, poz. 1571), która między innymi uchylila art. 130² § 3 k.p.c., do kwestii związanych z obowiązkiem uiszczenia opłat sądowych oraz skutków nie uiszczenia tych opłat, stosuje się przepisy w znowelizowanym brzmieniu, zgodnie z art. 8 powyższej ustawy nowelizacyjnej.

Jak wskazał Sąd Najwyższy między innymi w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 15 czerwca 2010 r. II UZP 4/10 (OSNP 2011/3-4/38), po wejściu w życie wskazanej wyżej ustawy nowelizacyjnej uchylającej art. 130² § 3 k.p.c., brak przepisu, który pozwalałby na odrzucenie wprost nieopłaconego środka odwoławczego wniesionego przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, nie zawierającego wniosku o zwolnienie od opłat. W takiej sytuacji konieczne jest uprzednie zarządzenie wezwania do opłacenia skargi na podstawie art. 398⁶ § 2 w zw. z art. 130 § 1 k.p.c.) i dopiero w razie jego niewykonania przez stronę, odrzucenie nieopłaconej skargi kasacyjnej.

Dlatego, wbrew odmiennemu stanowisku strony pozwanej, prawidłowo Sąd Okręgowy wezwał pełnomocnika powoda do uiszczenia w terminie tygodniowym stosownej opłaty od skargi kasacyjnej, wniesionej przez zawodowego pełnomocnika i nie zawierającej wniosku o zwolnienie od kosztów.

Prawidłowo również Sąd Okręgowy zwrócił na podstawie art. 102 ust. 4 u.k.s.c. złożony przez tego pełnomocnika, w terminie otwartym do uiszczenia opłaty, wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, nie zawierający oświadczenia o stanie majątkowym powoda. Nie można bowiem uznać za spełnienie przewidzianego w art. 102 ust. 3 u.k.s.c. wymagania dołączenia do wniosku o zwolnienie od kosztów aktualnego dokumentu w postaci oświadczenia majątkowego – powołania się na złożone niemal rok wcześniej takie oświadczenie ze stwierdzeniem, że sytuacja powoda nie zmieniła się (porównaj między innymi

postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2007 r. I CZ 104/07, niepubl.). Powoływana przez skarżącego okoliczność, że cały czas przebywa w zakładzie karnym odbywając karę pozbawienia wolności, nie wyłącza bowiem możliwości zmiany jego sytuacji majątkowej w wyniku różnych zdarzeń, a zatem złożenie wymaganego oświadczenia majątkowego – niekoniecznie na „urzędowym druku” (porównaj między innymi postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2007 r. V CZ 11/07, niepubl.) – jest niezbędnym warunkiem merytorycznego rozpoznania wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych.

Słusznie także Sąd Okręgowy, doręczając pełnomocnikowi powoda zarządzenie o zwrocie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, wezwał go do uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej w terminie tygodniowym pod rygorem odrzucenia skargi. Nie jest bowiem trafne stanowisko strony pozwanej, że Sąd powinien w takiej sytuacji zastosować w drodze analogii przepis art. 112 ust. 3 u.k.s.c. i doręczyć pełnomocnikowi powoda tylko odpis zarządzenia o zwrocie wniosku o zwolnienie od kosztów, a pełnomocnik ma obowiązek samodzielnego obliczenia należnej opłaty i uiszczenia jej, bez wezwania sądu, w terminie tygodniowym od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie wniosku o zwolnienie od kosztów, pod rygorem odrzucenia skargi kasacyjnej. Jak słusznie przyjmuje się w literaturze, przepis art. 112 ust. 3 u.k.s.c. nie dotyczy sytuacji odrzucenia ani zwrotu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, a jedynie oddalenia takiego wniosku, a zatem w razie zwrotu wniosku sąd obowiązany jest wezwać zawodowego pełnomocnika do uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej w terminie tygodniowym pod rygorem odrzucenia skargi. Podzielając to stanowisko trzeba podkreślić, że niedopuszczalne jest stosowanie w drodze analogii przepisu procesowego przewidującego niekorzystne dla strony skutki w postaci odrzucenia środka odwoławczego, w ściśle określonej w tym przepisie sytuacji, do sytuacji zbliżonych ale innych. Inna jest bowiem sytuacja gdy wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych został merytorycznie rozstrzygnięty i oddalony a inna gdy wniosek, bez merytorycznego rozpoznania, został zwrócony. Zgodnie z art. 130 § 2 zd. 2 k.p.c. zwrócony wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z jego wniesieniem, nie można więc,

w drodze analogii, wiązać z nim niekorzystnych dla strony skutków, jakie ustawa przewiduje dla oddalonego wniosku.

Rację ma natomiast skarżący zarzucając bezpodstawne odrzucenie skargi kasacyjnej przed rozpoznaniem przez Sąd Okręgowy złożonego w czasie biegu terminu do uiszczenia opłaty od skargi, kolejnego wniosku powoda o zwolnienie od kosztów sądowych, do którego złączone zostało wymagane oświadczenie o stanie majątkowym powoda.

W razie złożenia kolejnego wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w czasie biegu terminu do uiszczenia należnej opłaty, sąd ma bowiem obowiązek ustosunkowania się do tego wniosku w sposób formalny albo merytoryczny przez wydanie odpowiedniego orzeczenia. Zgodnie z art. 112 ust. 4 u.k.s.c., jedynie wniosek, oparty na tych samych okolicznościach, nie ma wpływu na bieg terminu do opłacenia pisma, jednak, czy taka sytuacja występuje w rozpoznawanej sprawie musi ocenić sąd i dać temu wyraz w stosownym orzeczeniu. Nie jest bowiem możliwa ocena, czy skarga kasacyjna podlega odrzuceniu z powodu nie uiszczenia należnej opłaty, przed rozstrzygnięciem, czy kolejny wniosek o zwolnienie od kosztów miał wpływ na bieg terminu do jej opłacenia. Należy przy tym zwrócić uwagę, że art. 107 u.k.s.c., stwierdzający niedopuszczalność ponownego domagania się przez stronę zwolnienia od kosztów z powołaniem się na te same okoliczności i przewidujący odrzucenie takiego ponownego wniosku, dotyczy jedynie sytuacji, gdy poprzedni wniosek został oddalony. W rozpoznawanej sprawie poprzedni wniosek powoda o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej został zwrócony, a więc, jak wskazano wyżej, nie wywołał żadnych skutków, jakie ustawa wiązała z jego wniesieniem.

Ponieważ Sąd Okręgowy w żaden sposób nie rozstrzygnął kolejnego wniosku powoda o zwolnienie od kosztów sądowych, wniesionego w czasie biegu terminu do uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej, przedwczesne było odrzucenie skargi z powodu nie uiszczenia tej opłaty. Prowadziło to do uchylecia zaskarżonego postanowienia na podstawie art. 398¹⁵ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.